© כל הזכויות שמורות

עיר	כניסה	יציאה	ר"ת
י-ם	16:51	17:43	18:17
ת"א	16:47	17:39	18:12
חיפה	16:47	17:39	18:12
ב"ש	16:51	17:42	18:16

שבת וארא תש"פ

גיליון

קמ"ח

תורת החכמים

גיליון שבועי להנחלת תורת
רבותינו חכמי ספרד זיע"א
יוצא לאור על ידי מכון חכמי ספרד רח' הרב צבאן 9 נתיבות
טל' 077-5535280 | פקס 077-5535281 | מייל toratsfarad@gmail.com

שעבוד מצרים כתנאי לקבלת הארץ

וְגַם הֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֵת אֶרֶץ מְגֻרֵיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָהּ: וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִדִים אֹתָם וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי: לָכֵן אֱמֹר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם (ו, ד-ו)

פרשתינו פותחת בדברים שאמר ה' למשה טרם צוה אותו לבשר לישראל על גאולתם, ולשם כך מקדים ואומר שמחובתו לקיים את הבטחתו שהבטיח לאבות "לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן" משום ששמעתי את שוועתם מחמת קושי השעבוד. ולאחר דברים אלו אומר ה' למשה שיוציא את בנ"י ממצרים.

ויש להבין, מאחר שנמצאים ישראל כעת תחת יד מצרים משתעבדים ומתענים בעבודת פרך, וכל מבוקשם הוא רק להיגאל מן השעבוד, מדוע לעת כזאת, דוקא, מזכיר ה' את הבטחתו לאבות שיתן להם את הארץ?

ומבאר רבינו הגאון **רבי יחיא משה עבודי** (ראה אודותיו במדור הסמוך) בספרו **דורש בעדי**, בהקדים מה שיש לשאול על דברי משה, שאמר "לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי" (שם ה, כב), משמע, שמבין משה שיש קשר בין גזירות פרעה החדשות לבין מה ששלח ה' את משה בדוקא, ואילו שלח הקב"ה מישהו אחר לדבר עם פרעה, לא היה פרעה מקשיח את ליבו כ"כ בגזירות חדשות, ויש להבין מדוע? עוד יש לדקדק בטענת משה באמרו "לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה", ולכאורה היה די לו לומר 'למה הרעותה להם', ומהו "לָעָם הַזֶּה"?

וכדי ליישב זאת, מקדים רבינו את דרשת הגמ' (חולין קלא.) עה"פ "וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל יְכַפֵּר" (ויקרא טז, לג), "וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל" אלו ישראל. "יְכַפֵּר" אלו הלויים. והטעם שצריך ריבוי מיוחד ללויים, הוא מפני שהלויים אינם נקראים "עַם".

עוד הקדים רבינו את המדרש (שמו"ר פ"ה פ' טז) עה"פ "וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לָמָּה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תְּפְרִיעוּ אֶת הָעָם מִמַּעֲשָׂיו" (שם ה, ד) שאמר פרעה למשה ולאהרן: 'אתם למה, ודבריכם למה, לְכוּ לְסִבְלֹתֵיכֶם'. ע"כ.

וביאר הגאון רבי יהודה רוזאנים בספרו 'פרשת דרכים' (דרך מצרים דרוש ד), ע"פ המדרש (ב"ר פר' פב פי' יג) עה"פ "וַיִּקַּח עֵשָׂו וגו' וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו" (בראשית לו, ו), רבי אליעזר אמר, מפני שטר חוב שבנ"י עתידים להשתעבד במצרים, שנאמר "וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" (שם טו, יג). ע"כ המדרש. והקשה הגאון רבי שמואל יפה בספרו 'יפה תאר' (על המד"ר) כיצד נמלט עשו מהשעבוד בזה שנפרד מיעקב, והרי גם הוא מזרעו של אברהם? ותירץ ע"פ מדרש אגדה (הובא ברש"י שם לו, ז), שכתב 'אלך לי מכאן ואין לי חלק במתנה שנתנה לו (לאברהם) הארץ הזו ולא בפרעון השטר'. נמצא, כי חובת השיעבוד מוטלת על מי שזוכה בארץ, ומאחר שלא רצה עשו שזרעו ישתעבדו במצרים, ויתר על זכותו בארץ, ומזה הטעם נבין מדוע לא נשתעבדו שבט לוי במצרים, שהרי לא היתה להם נחלה בארץ שנאמר "לֹא יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל שֵׁבֶט לֵוִי חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם יִשְׂרָאֵל" (דברים יח, א), וכל חובת השעבוד היא על נוחלי הארץ. עכ"ד מהר"ש יפה הנפלאים.

לאור זאת, מבאר הגאון רבי יהודה רוזאנים, כי פרעה כבר ידע את גזירת ה' "וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה", וכשראה את משה מבקש לגאול את ישראל לאחר שעברו מאתים ועשר שנה בלבד, חשב פרעה, כי משה מבין שפריעת שטר החוב מוטלת על כל זרעו של אברהם, וגם בני עשו צריכים להשתעבד ולפרוע השטר. לכן אמר פרעה למשה 'אתם למה', כלומר, מה הטעם שאין אתם 'שבט לוי' משתעבדים במצרים? וכי אין אתם בכלל "כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ"?! אלא ודאי שהוא משום שאין לכם חלק בארץ, וממילא לא מוטל עליכם לפרוע את השטר. א"כ גם זרעו של עשו, על אף שהוא מזרע אברהם, אין מוטלת עליהם פריעת השטר כיון שויתרו על חלקם בארץ, וממילא חובת השיעבוד ממשיכה להישאר בידי בנ"י, ולא יוכלו לצאת קודם הזמן, וזהו שאמר פרעה למשה 'דבריכם למה'. עכ"ד הגר"י רוזאנים.

עוד מקדים רבינו את דברי המדרש (שמו"ר פר' ה' סי' כב) עה"פ "וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמַר אֲדֹנָי לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי", אמר משה להקב"ה 'מה חטאו ישראל שנגזר עליהם להשתעבד במצרים? אם בשביל שאמר אברהם אבינו "בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה" (בראשית טו, ח) ואמרת לו "יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" (שם, יג), א"כ גם על בני עשו צריכה להיות מוטלת החובה להשתעבד במצרים?!'. ומכח קושיא זו, הבין משה שהטעם שהשתעבדו בנ"י במצרים, הוא לא משום שאמר אברהם "בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה", אלא השעבוד של בנ"י במצרים הוא כתנאי לקבלת הארץ, וכיון שזרעו של עשו לא יזכו בארץ לכן לא השתעבדו במצרים.

וע"פ כל הנ"ל מבאר רבינו, שטענת משה "לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה", פירושה: מדוע לעם הזה (ישראל) שנקראים "עַם", הֲרֵעֹתָה, ואילו לשבט לוי שאינו נקרא "עַם", לא הֲרֵעֹתָה? ודאי שהטעם הוא משום שאין לשבט לוי חלק ונחלה בארץ, וממילא אין מוטלת עליהם פריעת השטר ושיעבוד במצרים, כיצד, א"כ, אוכל לטעון לפרעה שישראל סיימו את חלקם בשעבוד, ואת השאר ישלימו בני עשו? הרי גם לזרעו של עשו אין חלק בארץ. ואמנם אילו היית שולח אדם אחר שאינו משבט לוי, יתכן ופרעה לא היה מתעורר לטעון את הטענה הזאת, ומאחר שאני משבט לוי א"כ "לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי"? הלא מחמת כן אמר לי פרעה 'אתם למה ודבריכם למה'.

ועל זה השיבו ה' "עַתָּה תִּרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפַרְעֹה" (שם ו, א), כלומר, צדקו דברי פרעה ורק בנ"י צריכים להשתעבד, ועם כל זאת, עתה תראה שפרעה ישלח את ישראל ולא יתעכבו עוד במצרים, ואף שהבטחתי לאבות "לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן" וקבלת הארץ מותנית בשטר חוב של "וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה", מ"מ מאחר ש"שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִדִים אֹתָם" שהיו מעבידים אותם בקושי רב, נחשב להם הדבר כאילו כבר עבדו ארבע מאות שנה, ונמצא שכבר פרעו את השטר "לָכֵן אֱמֹר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם"

תולדות החכמים

רבינו עבודי יחיא משה זיע"א

רבינו עבודי יחיא משה נולד בשנת תר"ד, לאביו רבי יצחק בעיר 'בגדאד' אשר ב'עיראק'. את תורתו קיבל מרבי יצחק ב"ר מרדכי (נכד רבי ששון מרדכי) בבית המדרש 'בית זלכה'.

שער הספר דורש בעדי
משנת תרעג

בשנת תרל"ה הוזמן רבינו לעיר 'בומביי' אשר ב'הודו', ושם היה לשו"ב בבית הגביר יחזקאל בן יהושע גבאי (בן אחות רבי עבדאללה סמוך) ומלמד לבניו. לאחר מספר שנים, העתיק רבינו את מקום מושבו, משם ונסע לעיר 'שנחאי' אשר ב'סין' שם שימש כרב, ובשנת תר"מ עלה לארץ ישראל, שם קבע את מושבו בעיה"ק ירושלים ונמנה בין חכמיה המפורסמים.

בעקבות קשריו של רבינו מן העבר לערי 'הודו', הוטלה על רבינו להיות שד"ר ולזכות את היהודים שם למען כוללות הספרדים שבירושלים ורק לאחר שנתיים חזר.

בנו רבי דוד עבודי המשיך את דרכו בלימוד התורה ובהפצתה ואכן לאחר פטירתו של רבינו נתמנה להיות רב הקהילה במקום אביו.

בשנת תרע"ג הובא ספרו של רבינו 'דורש בעדי' - דרושים עה"ת, חגים ומועדים (ממנו נערך המאמר בסמוך) לבית הדפוס בירושלים, וזכה הספר להסכמותיהם החמות, של חכמי בית הדין הספרדי: רבי שמואל נסים, רבי אברהם ביג'אג'ו ורבי שלום הדאיה (הראשון) וכתבו על ספרו בזה הלשון: עלים לתרופה שמנופין בי"ג נפה ונתבשמנו מתורתו וכו'.

כמו כן חיבר רבינו ספרים נוספים, והם: 'מגן בעדי' - משא ומתן בדברי המג"א והט"ז. 'יגמור בעדי' - ש"ס. 'הדר זקנים' - עה"ת, ש"ס, שו"ע וכללי הדקדוק ובסופו קובצו ונדפסו מד"ת אשר פרסם רבינו בקבצים: "המאסף", "תורה מציון" ו"אור תורה". ועוד לרבינו ספרים אשר נותרו בכת"י: 'שומר בעדי' - עה"ת ופרקי אבות. 'משרא קטרין' - תוספות. 'מורה דרכים' - פתגמי חז"ל על סדר הא"ב. ספר ההערות - כת"י.

בשנת ע"א לחיי רבינו, נתבקש לבית עולמו ביום ב' לחודש שבט שנת תרע"ה והובא למנוחות בהר הזיתים.

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדינו.

מאוצרותיהם של חכמי התורה

הוּא אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה אֲשֶׁר אָמַר ה' לָהֶם הוֹצִיאוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל צִבְאֹתָם: הֵם הַמְדַבְּרִים אֶל פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן (ו, כו - כז)

יש לדקדק, שבתחילה נאמר "הוא אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה" כסדר תולדותם, ומדוע כאשר אמר הכתוב "הֵם הַמְדַבְּרִים אֶל פַּרְעֹה" הקדים את משה לאהרן ואמר "הוא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן"? (ורש"י תירץ שכוונת התורה ללמדנו ששקולים הם).

ואפשר לפרש בהקדים את הגמ' בנדרים (לב.) אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים? מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים, (שהוליך אותם למלחמה) שנאמר "וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ" (בראשית יד, יד)

עוד יש להקדים את הגמ' בפסחים (כב:) שמעון העמסוני, היה דורש כל אתים שבתורה. כיון שהגיע ל"אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא" (דברים י, כ) פירש. אמרו לו תלמידיו, רבי, כל אתים שדרשת מה תהא עליהם? אמר להם, כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש, "אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא" לדבות תלמידי חכמים.

נמצא, שרק אם דורשים "אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא" לדבות תלמידי חכמים, כשיטת רבי עקיבא אז יש חטא לאברהם בזה שעשה אנגריא בתלמידיו.

ומעתה אפשר שפרעה דורש "אֶת" כרבי עקיבא, ולכן בדין השתעבדו בני ישראל במצרים בגלל שאברהם אבינו עשה אנגריא בת"ח, אך משה סבר כשמעון העמסוני שלא דרש "אֶת" שהרי אם היו דורשים "אֶת" היה למשה לכבד את אהרן ולתת לו לדבר ראשון שהרי הגמ' (כתובות קג.) אומרת שמהפסוק "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ" (שמות כ, יב) לומדים שיש לכבד גם את האח הגדול, ומאחר ומשה לא דורש "אֶת", נמצא שהשיעבוד היה שלא כדין, ולכן כאשר באו לדבר אל פרעה הקדים הכתוב את משה לאהרן לרמוז לפרעה שהדין הוא שלא דורשים "אֶת" ולכן מבקש הוא להוציא את בנ"י ממצרים.

שפת אמת. לרבי מסעוד אדרעי, אלווידאן, (מרוקו), ראש פינה, נלב"ע תשכ"ח

וַיְדָעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה' בִּנְטֹתִי אֶת יָדִי עַל מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם (ז, ה)

מלשון הפסוק משמע כי סדר הדברים הוא: בתחילה, ידעו מצרים "כִּי אֲנִי ה'" ורק אז "וְהוֹצֵאתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם". וקשה, מפני מה צריך שידעו מצרים שה' הוא האלוקים בטרם יצאו ישראל ממצרים?

ונראה לבאר, ע"פ מה שכתב בספר 'נחלת בנימין' לרבי יצחק בנימין וולף, כי מה שייסר הקב"ה את המצריים כל כך, הוא מפני שעיקר הרכוש של המצריים היה טמון לפני בעל צפון, ומחמת כן, אסור רכושם על ישראל כדין משמשי ע"ז האסורים בהנאה. אך כאשר מייסר הקב"ה את המצריים מקללים הם את אלוהיהם, שנאמר "וְהָיָה כִּי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף וְקִלַּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹהָיו וּפָנָה לְמָעְלָה" (ישעיה ח, כא), ובזה הם ביטלו את משמשי הע"ז, שהרי גוי יכול לבטל את הע"ז אף באמירה בלבד (שו"ע יו"ד סי' קמ"ו סע' ז' בהגה), וממילא יכולים ישראל ליהנות מהרכוש. ע"ש. וזהו שאמר הכתוב בתהלים (קה, לז) "וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב" ולמרות שהיה זה מתקרובת של ע"ז, מ"מ "וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל" מאחר שהמצריים בטלוה.

וע"פ האמור יתבארו הדברים על נכון, כי הטעם שצריך שידעו מצרים "כִּי אֲנִי ה' " טרם "וְהוֹצֵאתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם", הוא, משום שרק על ידי שייסרם ה' וידעו את כוחו, יקללו הם את העבודה זרה שלהם ויבטלוה, רק כך יוכלו לקחת את כל הכסף והזהב שהיה טמון אצל בעל צפון לקיים מה שנאמר "וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרְכֻשׁ גָּדוֹל" (בראשית טו, יד).

ברית והורה, לרבי **אברהם עלוש**, תוניסיה, נלב"ע תרס"ג

וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֹשֶׁה כְּצֵאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרֹשׂ אֶת כַּפַּי אֶל ה' הַקֹּלוֹת יֶחְדָּלוּן וְהַבָּרָד לֹא יִהְיֶה עוֹד (ט, כט)

מובא במכילתא דרשב"י (פי"ב פיס' א) 'ומה תפילה קלה לא נתפלל בתוך הכרך, דבר חמור לא כ"ש. ומפני מה לא דיבר עימו בתוך הכרך, מפני שהיא מלאה גילולים'.

וקשה, הלא גם במכת צפרדע התפלל משה על הפסקתה, שנאמר "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מֵעִם פַּרְעֹה וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' עַל דְּבַר הַצְּפַרְדְּעִים" (ח, ח), וכן במכת הערוב נאמר "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעִם פַּרְעֹה וַיֶּעְתַּר אֶל ה'" (שם, כה), ולדברי המדרש בודאי שגם אז יצא משה מחוץ לעיר, ומדוע לא השמיענו הכתוב זאת עד מכת הברד?

ויובן, בהקדים מה שיש לדקדק בלשון הכתובים, שכן, במכת צפרדע, אחר תפילת משה, נאמר "וַיַּעַשׂ ה' כִּדְבַר מֹשֶׁה וַיָּמֻתוּ הַצְּפַרְדְּעִים" (שם, ט), וכן במכת ערוב, נאמר "וַיַּעַשׂ ה' כְּדְבַר מֹשֶׁה וַיָּסַר הָעָרֹב" (שם, כז), ואילו במכת הברד, לא נאמר אחר תפילת משה 'ויעש ה' כדבר משה'?

ונראה, שבמכת ברד רצה משה להראות לפרעה כמה יפה כוחו אצל ה', אשר על אף שמכת הברד שקולה כנגד כל המכות, שנאמר "כִּי בַּפַּעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת כָּל מַגֵּפֹתַי" (שם, יד), אף על פי כן, איני צריך להתפלל עליה שתיפסק, אלא די במה שאפרוש את כפי אל ה', ותיכף ומיד תיפסק המכה, שנאמר "וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֹשֶׁה כְּצֵאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרֹשׂ אֶת כַּפַּי אֶל ה' הַקֹּלוֹת יֶחְדָּלוּן וְהַבָּרָד לֹא יִהְיֶה עוֹד" (שם, כט), ולא נזכרה כאן תפילה. וכן היה, שנאמר "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעִם פַּרְעֹה אֶת הָעִיר וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו אֶל ה' וַיַּחְדְּלוּ הַקֹּלוֹת וְהַבָּרָד וּמָטָר לֹא נִתַּךְ אָרְצָה" (שם, לג). ובשביל כך, לא נאמר בה 'ויעש ה' כדבר משה', שהרי לא ביקש משה מאומה.

ומעתה, אפשר שהטעם שהשתהה הכתוב מלהשמיענו זאת עד מכת הברד, ללמד יצאת, שאף כי לא היתה זו תפילה ממש אלא פרישת כפים בלבד, לא היתה אלא מחוץ לעיר.

זבח השלמים, לרבי **משה גלאנטי**, האבֹּל (סוריה), נלב"ע תמ"ט

לדעת חכמה ומוסר

אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵית אֲבֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל חֲנוֹךְ וּפַלּוּא חֶצְרוֹן וְכַרְמִי אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת רְאוּבֵן (ו, יד)

מובא במדרש (במדב"ר פר' י סי' ד) "וְאֶת עֲמָלֵנוּ" (דברים כו, ז) אלו הבנים. ע"כ. שחייב אדם לעמול בחינוך בניו כבר בהיותו בן שלוש שנים, וכנרמז בפסוק "שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל: וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַה' " (ויקרא יט, כג-כד).

וזהו שרמזה התורה "אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵית אֲבֹתָם", כלומר, מי הם האנשים הראויים להקרות 'ראשים' המפארים משפחת בית אבותם? "בְּנֵי" שכאשר יהיו לאדם בנים הגונים, וכולם מתענגים מהם, ואומרים "רְאוּ-בֵן" דהיינו ראו את מעשיו של בן פלוני הצדיק, וכמו שנאמר "בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב" (משלי י, א).

ויצבור יוסף, לרבי **דוד מלול**, מרוקו נלב"ע י"ב שבט תשע"א

הילולת הרחמים

יום שבת כ"ח טבת

רבי **דוד ניטו**, ונציה, דיין בליוורנו (איטליה), חכם העדה הספרדית בלונדון ושם מנו"כ, מח"ס **כוזרי שני** (אמונה) ....תפ"ח
רבי **מנצ'יק מנוח פנחס קאסטרו**, רבה של רומא (איטליה) ..... תקכ"ב
רבי **מנגאל נ'יפ'**, פירארה, רבה של צ'יינטו (איטליה) ושם מנו"כ, מח"ס **לית חן** (שו"ת-כתי"), **דרושים נחמדים** ועוד ....תקכ"ז
רבי **אברהם ענרבי** (האשון), ראב"ד ואלנס (סרקיה) ושם מנו"כ, מח"ס **יושב אהלים** (עה"ת), **מר ואהלות** (שו"ת), **חכמה ומוסר** (מוסר) ...תרי"ח
רבי **יהודה חיים הכהן טראב**, דשטן (סורה), ראב"ד קוזר (מצרים) ושם מנו"כ, מח"ס **זאת ליהודה** (שו"ת), **קול יהודה** (דרושים) ועוד ....תש"ן
רבי **סעדיה שלעבי**, תימן, דיין בירושלים, ראש העין ..... תש"כ
רבי **שלום מג'ה'**, צפירה (תימן), ראש העין, לזכרו יצא קובץ **זכרון נתיבות עולם** ובו מתשובותיו ..... תשס"ד
רבי **סעדיה כובשי**, שראף (תימן), ירושלים, תל אביב, מח"ס **יקלוט הלוי** (עה"ת, דרושים ועוד), מנו"כ בהר המנוחות ....תש"נ
רבי **יעקב ברוך הכהן טראב**, רב שכונת 'אתקוה' ורי"ז 'רבני יוסף חיים' (א"א), מח"ס **יעטה טהרה** (עה"ת, מועדים ושו"ת), מנו"כ בהר המנוחות ..תש"ג
רבי **יששכר שלמה יונה**, ראש כולל 'שמחת יוסף' בירושלים, ביתר עילית, מח"ס **בן פורת יוסף** (מוסר), מנו"כ בהר המנוחות תשע"ח

יום ראשון כ"ט טבת

רבי **בנימין מרדכי נבון**-ג'ליבון, ירושלים, מח"ס **פי שנים** (סוד ודרושים, יחד עם הרב סודאנגן), **אב הראש"ל רבי יונה משה**... תקמ"ח
רבי **חיים חנוך פיפאנו**, דיין בשאלוניקי (יון) ושם מנו"כ..... תקע"ט
רבי **יהודה בן מואיל**, ראב"ד מוגאדור (מרוקו), מח"ס **שבט יהודה** (שו"ת), **חזאת ליהודה** (חיים מלוסטר, כל"ס יחד עקבר), מנו"כ בהר החיתים....תרע"א
רבי **כמוס אלג'רבי-אזאר**, ראש ישיבה וראב"ד טריפולי (לוב) ושם מנו"כ ..... תרע"ג
רבי **אליהו משה פאניזל**, ראש"צ בירושלים ושם מנו"כ, מח"ס **ביצה לעתים** (ש"ס), **תורת משה** (ש"ס)..... תרע"ט
רבי **משה אסרוסי**, ראב"ד טריפולי (לוב) ושם מנו"כ, מח"ס **ושב משה** (שו"ת) ..... תרע"ט
רבי **נחמיה עזיא מזרחי**, כרמאן (איראן), ירושלים ושם מנו"כ, מח"ס **דברי נעם** (עה"ת) ..... תשל"ט
רבי **יצחק נחמני**, נתניה, מח"ס **מעשה אבות סימן לבנים** (מנין האמונה), **הגלות ע"פ הקבלה**, **תורת הגלגול רוח ונשמה** ....תשס"ד
רבי **יצחק כדורי**, בנהאר (ירמאן), ר"י 'נחלת יצחק' בירושלים, מח"ס **דברי יצחק** (שו"ת), **פתחי עולם** (קבלה-כתי"), מנו"כ בהר המנוחות....תשס"ד

יום שני א' שבט

רבי **משה מאמאן**, ראב"ד צפת ושם מנו"כ, מח"ס **המשכילים יזהירו** (דרשות עה"ת ועוד), **זכרון משה** (עה"ת)..... תרס"ט
רבי **שלום קעטבי**, ראב"ד קעסטבה (תימן), רב עדת התימנים ברמת ישי (בצפון) ושם מנו"כ ..... תשל"ב
רבי **שלום משולם**, חוביש (תימן), תל אביב ושם מנו"כ, מח"ס **עצת פענח-ספר הכפולים** **מתק שפתים** (הגהות על אחדר לשחרי"ן)....תשנ"ה

יום שלישי ב' שבט

רבי **יצחק הכהן חסיד**, שאלוניקי (יון) ושם מנו"כ, מח"ס **אהל יצחק** (שו"ת, דרושים ורמב"ם)..... תקפ"ז
רבי **עובדיי יחיא משה**, בנהאר (ירמאן), ירושלים, מח"ס **מגן בעדי** (שו"עים-סי), **דורש בעדי** (עה"ת), **שומר בעדי** (עה"ת), מנו"כ בהר החיתים ....תרע"ה
רבי **רפאל חיים ילוז**, מרוקו, טבריה, רבה של בוכארה, ד"ת נותרו בכת"י, חתן רבי מאיר ניניו ..... תרפ"ד
רבי **ברוך דרעי** (תשני), ראב"ד מראכש (מרוקו), פסקיו נותרו בכתי" ..... תרפ"ח
רבי **יוסף משאש**, ראב"ד סכנאס (מרוקו) **תלמסאן** (אלג'יריה) **וחיפה** ושם מנו"כ, מח"ס **מים חיים** (שו"ת), **אוצר המכתבים** (שו"ת) . תשל"ד
רבי **משה חמווי**, ירושלים, רבה של חיפה וטבריה..... תשל"ד
רבי **מנצור בן שמעון**, צפת, מח"ר ישיבת 'פורת יוסף' ודיין בירושלים, מח"ס **שמן המאור** (שו"ת בדרך הקבלה), **מנו"כ המכתבים** (שו"ת) . תשנ"ה
רבי **שמעון טימסטרי**, מכנאס (מרוקו), מחז"ר ישיבת 'בית שמואל' בירושלים, מנו"כ בהר הזיתים..... תשס"א

יום רביעי ג' שבט

רבי **יצחק כבור מזרחי**-בינג'ז, ראב"ד חאלב (סוריה) ושם מנו"כ, חיבר שו"ת נותר בכת" ..... תרס"ה
רבי **עזרא שתיאת**, בגדאד (עיראק), ירושלים, מחבר קונטרס **ורבך עזרא** (לשון הקודש), **חתן רבי סלמאן מוצפי**..... תשס"ה
רבי **בנימין חסיד**, אפאניסטאן, ירושלים, מח"ס **תורת בנימין** (עה"ת), מנו"כ בסנהדריה ..... תשע"ז

יום חמישי ד' שבט

רבי **יאושע חיים יאודה אשכנזי**, איזמיר (טורקיה) ושם מנו"כ, ב"ר **רפאל אשכנזי**, **ואחיו של רבי נסים אברהם** ..תקצ"ט
רבי **שאול דוידיק הכהן**-כלוצ'י, רבה של חאלב (סוריה), מח"ס **אמת מארץ** (שו"ת ועוד), **סב שאול - השד"ה**..... תרל"ד
רבי **יוסף אלמליח**, רבה של מוגאדור (מרוקו), מנו"כ בלונדון (אנגלה)..... תרס"ז
רבי **חיים משה אלישר**, ראש"צ ורבה של ירושלים, מח"ס **בבוד לאיש** (דרושים), **פני חמא** (שו"ת בח"ס שאל"ראי"ש), מנו"כ בהר הזיתים.. תרפ"ד
רבי **רחמים ראובן מלמד**, שיראז (איראן), רב העדה הספרדית בירושלים, מח"ס **כסא רחמים** (עה"ת), **צדקה ורחמים** (חמש המגילות)..... תרצ"ב
רבי **עזרא שעיון**-נעמאן, דיין בחאלב (סוריה) ירושלים, מח"ס **שערי עזרא** (ש"ס שו"ת ועוד), **תלמוד** רבי יעקב אלפיה ורבי אברהם עדס, מנו"כ בה"ז. תרצ"ט
רבי **שמואל עזראן**, מרכאש (מרוקו), מחז"ר ישיבת 'טוני ישבעי', ראב"ד לעדת המערבים בירושלים ושם מנו"כ.....תשס"ד
רבי **עוזאן' וחב**, דמת (תימן), ראש ישיבת 'עץ חיים' בירושלים, אבן יהודה ושם מנו"כ..... תש"כ
רבי **אהרן שווירכה**-שוראתי, חאלב (סוריה), ראש ישיבה בקהיר (מצרים), ירושלים, מח"ס נדפס בספר **מנחת אהרן** (לומדן), מנו"כ בהר הזיתים... תשס"ח
רבי **ישראל אביחצירא**-בבא סאלי, תפילאלת, ראב"ד אורפוד (מרוקו), מח"ס **אהבת ישראל**, מנו"כ בנתיבות, נכד רבי יעקב . תשס"ד
רבי **משה נחמי**, צעדה (תימן), מושב ישעי (מטה יהודה), מח"ס **לקט שושנים** (ליקוטים עה"ת)..... תשס"ג

יום שישי ה' שבט

רבי **שמואל שאול סיריריו**, דיין בפאס (מרוקו), מח"ס **דרושי מהרש"ש סיריריו** (דרשות), **חנוך לנער** (משלי), [י"א אלול?] תט"ו
רבי **ישראל בנימין באסאן**, ראב"ד רווינו (איטליה) ושם מנו"כ, תשובותיו נדפסו בס"ם 'תורת שלמים' לאביו רבי ישעיה . תק"נ
רבי **אליקים נאסיניו**, דיין באיזמיר (טורקיה) ושם מנו"כ, מח"ס **תועפות ראם** (על הראי"ם), **יצחק יהן** (המכרים), **אגורה באהלך** (שו"ת) . תקכ"ה
רבי **חיים דוד חזן**, רבה של איזמיר (טורקיה), ראש"ל בירושלים, מח"ס **נדיב לב** (שו"ת), **תורת חובה** (שחטה) מנו"כ בהר הזיתים .... תרכ"ט
רבי **שמואל רפאל בוחבוט**, דגאמ (מרוקו), ירושלים ושם מנו"כ, תלמיד רבי אליעזר בן טובו וקנ"א מח' ספרי רבו לדפוס . תרע"ח
רבי **אהרן חיים פרידר**, ירושלים, רבה של בוכארה, מח"ס **דרשות ופירוש עה"ת** (כתבי"), מנו"כ באלכסנדריה (מצרים) ..... תרפ"ג
רבי **שלמה הכהן סקלי** (צנעאן), ר"י ודיין בדבוז ומאוואן, ראב"ד אוג'דה (מרוקו) ושם מנו"כ, מח"ס **לך שלמה** (שו"ת), **ויאסוף שלמה** (שו"ת)....תש"ט
רבי **יעקב הכהן** (תשני), ג'רבא (תוניסיה), מח"ס **בכור יעקב** (על התנ"ך בכתי"), מנו"כ בכפר חסידים (בצפון)..... תשי"ט
רבי **מאיר ישראל**, ראב"ד וראש ישיבה בפאס (מרוקו) ושם מנו"כ ..... תשל"ב
רבי **בדווה חדאד**, ג'רבא (תוניסיה), נתיבות, מח"ס **כח מעשיו** (תנ"ך ותולדות החכמים) ..... תשנ"ג
רבי **יעקב קריעי**, תונס (תוניסיה), נתיבות ושם מנו"כ, מח"ס **ויקח יעקב אבן** (עה"ת ושו"ת) ..... תשס"ג

נשמח לקבל שמות של חכמים נוספים שלא הוזכרו כאן
כמו כן אם יש הערות או הוספות נא ליצור קשר עם המכון

גיליון זה יוצא לאור ע"י מכון **"חכמי ספרד"** - בראשות **הרב משה פרץ** שליט"א רב קהילת קודש **"לב אליהו"** נתיבות
אלפי ספרים של חכמינו הספרדים זיע"א לא הודפסו שוב זה מאות בשנים, וחלקם אף נותרו עדיין בכתבי יד ואין להם גואל עד שכמעט נשתכחה תורתם וחכמתם.
בחסדי ה' המרובים הקמנו ספריה גדולה, יחידה מסוגה בעולם, המכילה יותר מ3,000 ספרים עה"ת מחכמי ספרד, חלקם בכתבי יד נדירים.
וכעת אנו עמלים לברר מקחן של צדיקים ולהוציא לאור תעלומה, מאוצרות חידושיהם המיוחדים ומעשיהם המופלאים
בסדרת ספרים מורחבת על חמשה חומשי תורה, ועליו ליקוט יחודי מגאוני וחכמי ספרד, תורה מפוארה אשר לא נראה כמותה!
ניתן לרכוש ספר או פרשה להצלחה או לרפואה או להבדיל לעילוי נשמת ויופיע שם התורם בעמוד מיוחד בצורה המכובדת והראויה בתחילת הספר או בתחילת הפרשה
זכותם של החכמים זיע"א תעמוד לכל התורמים והמסייעים שיצליחו בכל מעשי ידיהם בבריאות ונחת, באריכות ימים ושנים, בטוב ובנעימים, אמן.
לתרומות והקדשת הגליונות הבאים, לקבלת הגיליון בדוא"ל, למשלוח חידושי תורה, עובדות, ספרים, תמונות ומסמכים ניתן ליצור קשר
רחוב הרב צבאן 9 ת.ד. 516 נתיבות. טל: 077-553-5280 פקס: 077-5535281 toratsfarad@gmail.com לתרומות: עמותת חכמת שלמה, בנק הפועלים 335481 סניף 556

נדרים
עכשיו אפשר לתרום
לגיליון תורת החכמים
בעמודות של
"נדרים פלוס"